

СТАНОВИЩЕ

от доц. д.ф.н. Денка Кръстева

за дисертационния труд на гл. ас. Румяна Парашкевова Парашкевова на тема „Драматическата трилогия на А. К. Толстой („Смъртта на Йоан Грозни”, „Цар Фьодор Йоанович” и „Цар Борис”). Непроизнасяният дискурс и действието”

Дисертационният труд на Румяна Парашкевова се вписва в съвременния интерес към периферните явления в културата и в това число към литературната периферия. Дисертацията е първи научен опит за системно проучване на дискурсивната организация на драматическата трилогия на А. К. Толстой като се съсредоточава върху взаимодействащите паратекстови елементи – заглавие, подзаглавие, епиграф, списък с действащи лица и ремарките като интериорен елемент на текста. Наред с това на фона на съвременната тенденция за „литературните бягства” трудът на Румяна Парашкевова представя плодотворността на издържаното „текстоцентрично” проучване на литературното произведение: с успешното осмисляне на паратекста и ремарките като функционален елемент на смисловата цялост на художествения текст. Трудът е с обем от 319 страници и е структуриран от въведение, три глави, заключение и списък с използвана литература.

Методологическият апарат на изследването включва направленията на рецептивистиката, херменевтиката, историята на литературата и театъра, поетиката и семиотиката на текста, лингвистическата теория на речевите актове, интертекстуалността и автотекстуалността. Методологията на труда е адекватна на решението на задачите:

- за разкриване на инкорпорирането на „непроизнасяния” дискурс в драматургичното действие;
- за анализа на „действието” на паратекста и ремарките като регулатори във възприятието на драматическата творба;
- за тълкуването на двойната ориентираност на драматургичната творба и към литературата и към театралната сцена;
- за представянето на свързаността между трите драми.

В много добре премислената структура на изследването и организация на изложението се открояват прецизността на поставянето на задачи, композицията на труда, умелото балансиране между целенасоченост на теоретичното изложение и

точността на текстовия анализ, яснотата и увлекателността на литературоведския разказ, вариращ между проникателното филологическо наблюдение и информацията за историческия и културния контекст. В края на всяка глава се предлагат изводи, които обобщено представят резултатите на изследването. Бих открила следните приносни резултати в изследването на Р. Парашкевова:

- анализът в I глава на металитературната рефлексия за трилогията на А. К. Толстой от XIX век до наши дни е първо по рода си представяне на историята на възприятието на трите драми в естетическа, историческа и идеологическа парадигма и е съществено допълнение към съществуващата история на литературната критика;

- концептуализацията на заглавния комплекс в трилогията не като история в лица, а като лицата на историята сменя ракурса на възприятието на драматическия цикъл във връзка с триадата „тирания – мека власт – самозванство” в Смутното време;

- тезата за залагане на алюзивен код за прочит във връзка с управлението на Николай I и аргументирането ѝ с интерпретацията на епиграфа към драмата „Смъртта на Йоан Грозни”: с коментара на Вавилонския текст, с извеждането на аналогията „Йоан Грозни – Николай I – Навуходоносор”, със свидетелства от синхронния контекст за реалното възприемане на аналогията „Николай – Навуходоносор”;

- особена ценност за разбирането на смисловата цялост на трилогията има анализът на диалогическите връзки между епиграфа към първата драма и текстовете на „Цар Фьодор Йоанович” и „Цар Борис”;

- анализът на „Списъка с действащите лица” като микромодел на социално субординиран свят със степенуване на носената отговорност за държавата и като предзадаване на отношенията между персонажите и на конфликта в действието;

- допълнението на съществуващите изследвания на ремарката в драматургическата практика на авторите от канона на XIX век с представянето на ремарките като функционален елемент в драматическата трилогия на А. К. Толстой;

- продуктивността на предложената класификация на ремарките, очевидна в анализа на регулираните от тях език на мълчанието, език на тялото, пространствените решения (с обособяване на пространствата на двореца, манастира, дома, площада, гората) за представяне на психологическите състояния на персонажа като елементи от драмата на историята в Смутно време.

Изследването поражда въпроси в режима на научния диалог. Коментираната в дисертацията по-обща аналогия между Смутното време от XVII век и кризата на държавността във втората половина на XIX век – времето на създаване на

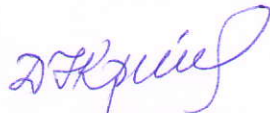
драматургическия цикъл, както и поставеният въпрос за залагане на алюзивен код за неговото четене формират изкушението в трилогията да се потърси послание, адресирано към идеологическите и политически контексти, свързани с управлението на Александър II. Разкриването на възможна стратегия на наставителност чрез представяне на различни модели на владееене и тяхното адресиране в контекста на 1860-те години - след консервативното управление на Николай I - би могло да бъде допълнителен аргумент на тезата за вътрешното единство на трилогията.

Заклучението на дисертационния труд не само обобщава основните резултати, но и набелязва перспективи за продължаване на изследването. В списъка на използваната литература са включени 450 заглавия на трудове на български, руски, френски, английски и немски език.

Авторефератът отразява достатъчно пълно и точно съдържанието и основните приноси на дисертационния труд. Съдържанието на изследването е апробирано в 9 публикации, чийто списък е приложен в Автореферата.

Общото ми заключение е, че изследването на гл. ас. Румяна Парашкевова отговаря на всички изисквания, предявявани към дисертационен труд. С пълна убеденост считам, че гл. ас. Румяна Парашкевова Парашкевова заслужава да ѝ бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” в професионалното направление 2.1. Филология (Руска литература).

Шумен, 12 ноември 2014 г.

доц. д.ф.н. Денка Кръстева